

3. Дитинство під тривогами: як зібрати «аптечку спокою»/ URL: https://lb.ua/blog/oleksandra_telehuzova/695402_ditinstvo_pid_trivogami_yak_zibrati.html
4. Діти війни (24 лютого 2022 - 30 квітня 2026). URL: <https://childrenofwar.gov.ua/>
5. За минулий рік кількість постраждалих від війни дітей в Україні зросла на 50%, - Павлова. URL : <https://espreso.tv/viyna-z-rosiyeyu-za-minuliy-rik-kilkist-postrazhdalikh-vid-viyni-ditey-v-ukraini-zrosla-na-50-pavlova>.
6. Стабілізація емоційного стану дітей в умовах війни: як допомогти та підтримати. URL : <https://osvitoria.media/experience/stabilizatsiya-emotsijnogo-stanu-ditej-v-umovah-vijny-yak-dopomogty-ta-pidtrymaty/>
7. Як війна впливає на психічне здоров'я дітей? URL: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-childrens-mental-health/>

Ірина ТИМКІВ

*Кандидатка філософських наук, доцентка,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
tymkiv@tnpu.edu.ua*

Іван ТИМКІВ

*Кандидат історичних наук, асистент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
Timkvvan@tnpu.edu.ua*

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИМВОЛІЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ДІЙСНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Сучасна людина опинилася у середовищі, де усталені ціннісні орієнтири руйнуються, а сформовані сенси все частіше ставляться під сумнів. Війна, міграційні процеси, пандемії, розвиток технологій, несформована культура використання ШІ, психологічні та екзистенційні кризи стимулюють нас абсолютно по-іншому осмислювати реальність та шукати відповіді на екзистенційні питання на рівні історичної пам'яті та колективного несвідомого.

Це актуалізує застосування міждисциплінарного підходу до аналізу проблеми осмислення сучасною людиною реальності та формування її цілісного світогляду. На цьому тлі особливої актуальності набувають міждисциплінарні підходи, що поєднують психологію, філософію, педагогіку, культурологію та арттерапію. Одним із таких підходів є казкотерапія, яка використовує символічні та архетипні наративи як засоби розуміння людського

існування, патернів поведінки, внутрішніх конфліктів, емоційних переживань та систем цінностей.

Казка – одна з найдавніших форм культурної пам'яті та символічного відображення реальності. Вона зберігає архетипні моделі людської поведінки, уявлення про добро і зло, хаос і порядок, страх і трансформацію, кризу та відродження. Тому казки та міфи залишаються актуальними незалежно від історичної епохи чи культурного контексту. За словами Карла Густава Юнга, міфи та казки служать природним мостом між свідомим і несвідомим, тоді як символи дозволяють людині взаємодіяти з глибокими психічними структурами, які неможливо повністю виразити за допомогою раціонального мислення. У цьому контексті казкотерапія постає не просто як психологічний метод, а як філософсько-символічний простір, у якому людина може переосмислити власний досвід, цінності, страхи та екзистенційні значення. Аналізуючи одну і ту ж саму казку на різних етапах життя, ми маємо можливість опрацьовувати її на різних рівнях: аналізувати мораль казки, метафору та окремі образи й архетипи. Символічне мислення є однією з фундаментальних характеристик людської свідомості. Здовго до розвитку раціональної та наукової думки людство сприймало та інтерпретувало реальність через міфи, ритуали, метафори та символічні образи. Символ став першою мовою, за допомогою якої люди намагалися пояснити структуру світу та своє місце в ньому.

Мірча Еліаде наголошував, що символи розкривають «найглибші виміри існування», тоді як міфи дозволяють людині наблизитися до сакрального сенсу життя. Таким чином, казки не слід розуміти виключно як вигадані оповіді для дітей. Вони представляють символічні моделі людського існування, що відображають екзистенційні питання щодо життя та смерті, свободи та відповідальності, страху та трансформації, хаосу та гармонії.

Структура казки відображає процес особистісного становлення. Герой залишає звичний світ, стикається з небезпекою та невизначеністю, проходить випробування, стикається з хаосом і зрештою повертається перетвореним. Ця наративна модель символічно відтворює екзистенційний шлях самопізнання та духовного зростання людини.

Джозеф Кемпбелл у своїй концепції «подорожі героя» стверджував, що міфи різних культур мають спільну структуру, оскільки вони відображають універсальні психологічні та духовні процеси. Отже, казка стає символічною картою розвитку людини.

Філософське значення казок також полягає в їхньому відображенні подвійної природи існування. Світло і темрява, життя і смерть, порядок і хаос представлені не просто як протилежності, а як необхідні умови розвитку. Конфлікт у казках служить рушійною силою трансформації. Подолавши страх,

страждання та невизначеність, герой набуває мудрості та внутрішньої цілісності.

Фундаментальним принципом казкотерапії є архетипова природа казкових образів. За Юнгом, архетипи – це універсальні структури колективного несвідомого, що проявляються в міфах, снах, ритуалах та художніх оповідях. Герой символізує свідоме «Я», яке прагне до зростання та індивідуалізації. Дракони, монстри або темні сили втілюють страх, хаос, руйнівні імпульси або пригнічені аспекти психіки. Мудрі старці, чарівні помічники або феї символізують внутрішні ресурси, духовне керівництво та трансформаційний потенціал.

Особливе значення надається символічним просторам у казках. Ліс часто уособлює несвідоме та невідоме; дорога символізує життєву подорож та екзистенційні пошуки; замок або будинок можуть символізувати внутрішній світ особистості; печери та підземні царства відображають глибокі шари психіки, що містять приховані страхи або латентний потенціал. Символіка чисел також має філософське значення. Число три традиційно символізує цілісність та єдність духу, душі та тіла. Число дев'ять уособлює завершення та трансформацію. Тому багато казок містять мотиви «трьох випробувань», «трьох доріг» або «тричі дев'ятого царства». Завдяки цим символічним структурам казкотерапія дозволяє людям сприймати свій особистий досвід як частину універсального людського наративу.

У сучасній психології казкотерапія розглядається як метод роботи з емоційними переживаннями, внутрішніми конфліктами, травматичним досвідом та кризами ідентичності. Її терапевтична сила полягає в можливості символічного переживання психологічних труднощів через метафору та наратив.

На відміну від прямої конфронтації з травмою чи конфліктом, казка створює безпечну символічну дистанцію між особистістю та її емоційним досвідом. Завдяки метафоричній ідентифікації з персонажами та ситуаціями людина отримує можливість переробляти складні почуття без надмірного психологічного опору. Марі-Луїза фон Франц порівнювала «зачарованих» персонажів казок з психологічно фрагментованими станами або невротичними розладами. Отже, процес «зняття чарів» символічно представляє відновлення психічної цілісності та гармонії.

Казкотерапія сприяє: розвитку емоційного інтелекту; саморефлексії та самосвідомості; розпізнаванню внутрішніх конфліктів; зміцненню психологічної стійкості; розвитку уяви та творчості; відкриттю внутрішніх ресурсів.

Хоча казкотерапія часто асоціюється з дитячою психологією, її терапевтичний потенціал однаково важливий і для дорослих. Казки надають символічні моделі, які допомагають людям переосмислити свій життєвий досвід і відкрити нові значення.

Одна з найважливіших функцій казок – аксіологічна. Казки не просто розважають; вони формують моральні та ціннісні системи. Через символічні наративи вони передають поняття справедливості, відповідальності, мужності, жертви, співчуття, свободи та любові. У сучасному світі, що характеризується моральною невизначеністю та крахом традиційних ціннісних систем, казки можуть служити інструментами ціннісної орієнтації та етичної рефлексії. Важливо, що казки впливають не лише на раціональне розуміння, але й на емоційний досвід. Цінності, представлені символічно, стають особисто пережитими, а не нав'язаними ззовні нормами.

Казкотерапія також відіграє важливу роль у формуванні ідентичності. Через архетипні наративи люди можуть розпізнавати внутрішні ролі, психологічні конфлікти та потенціал розвитку. У цьому сенсі казкотерапія стає не просто психотерапевтичною практикою, а й засобом екзистенційного саморозуміння. Його значення стає особливо очевидним в умовах колективної травми, соціальної нестабільності та війни. За таких обставин символічні практики допомагають людям відновити внутрішню стабільність, відновити зв'язок з емоціями та уявою, а також перебудувати системи значень та психологічної стійкості.

Таким чином, казкотерапія являє собою багатовимірне явище, що інтегрує філософські, психологічні, педагогічні та культурні виміри. Казки функціонують не лише як літературні наративи, а й як символічні моделі людського існування, в яких архетипи та метафори відображають фундаментальні процеси особистісного розвитку та екзистенційної трансформації. Філософський потенціал казок полягає в їхній здатності вирішувати суттєві питання людського існування, тоді як їхній терапевтичний потенціал пов'язаний із символічною обробкою внутрішніх конфліктів, страхів та емоційних переживань.

У світі, де все більше домінують раціоналізація, інформаційне перевантаження та емоційне відчуження, символічне мислення стає важливим для збереження психологічної цілісності та духовної рівноваги. Тому казкотерапію слід розуміти не лише як психотерапевтичний метод, але й як важливий інструмент для формування ціннісних орієнтацій, емоційного інтелекту, самосвідомості та екзистенційного сенсу. Як і в давнину, казки продовжують промовляти до людства мовою символів. Можливо, саме тому вони залишаються однією з найглибших форм розуміння людської душі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Еліаде М. Пошуки. Історія та смисл в релігії років. Пер. з англ. А. М. Басаурі Зюзіної. К.: Дух і Літера, 2019. 256 с.
2. Кемпбелл Дж. Тисячолікий герой. Пер. з англ.: О. Мокровольський. Львів: Terra incognita, 2020. 416 с.
3. Юнг К.Г. Архетипи і колективне несвідоме. К.: Центр учбової літератури, 2024. 120с.

Ольга ПЕЖИНСЬКА

*Кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
opezhynska@gmail.com*

Андрій ДУМАЙ

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
andrii.dumai.25@gmail.com*

МОВНА ТОЧНІСТЬ ЯК АКСІОЛОГІЧНА ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Мовна точність у логістичних процесах має не лише комунікативне, а й ціннісне та правове значення. У перевезенні, зберіганні, постачанні й розподілі товарів слово безпосередньо переходить у дію: визначає маршрут, строк доставки, кількість місць, умови зберігання, спосіб передання вантажу та порядок підтвердження виконаної послуги. Неточне формулювання у заявці, накладній, акті або електронному повідомленні може спричинити простій транспорту, помилкове відвантаження, додаткові витрати чи спір між сторонами. Саме тому мовна точність доцільно розглядати як аксіологічну основу ефективної комунікації, оскільки вона виражає цінність довіри, відповідальності, передбачуваності та поваги до адресата повідомлення.

Правове значення мовної точності пов'язане з конституційним статусом української мови. Законодавством визначено, що офіційною мовою України є українська, і держава гарантує її використання в усіх сферах суспільного життя на всій території країни [1, ст. 10]. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» нормативно закріплює необхідність використання державної мови у публічних сферах, визначених законом, і пов'язує її застосування з вимогами українського правопису та стандартів державної мови [2, ст. 1, 3]. Для логістики це має прикладне